

בס"ד. ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט, ה'תשכ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב כאל שדי ושמי הוי' לא נודעתיה להם וגו', לכן אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו'.¹ וממשיך הכתוב² בהציווי למשה, בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו. ולאחרי שהפסיק הענין באלה ראשי בית אבותם³, ללמדנו היאך נולדו משה ואהרן ובמי נתייחסו⁴, חוזר הכתוב לענין דיבורו של משה אל פרעה להוציא את בני מצרים⁵, ומסיים⁶, ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה. וצריך להבין, מה נוגע סדר היחס של משה ואהרן ליצי"מ, שלכן הקדימו הכתוב. וגם צ"ל מה נוגע ליצי"מ הענין שמה ואהרן היו בני שמונים שנה דוקא.

(ב) **ויש** להוסיף בהדיוק במ"ש ומשה בן שמונים שנה גו', דלכאורה, נוסף לכך שצריך להבין מדוע הוצרך הכתוב להדגיש ענין זה, הנה עוד זאת, שע"פ החשבון, הרי עדיין לא הי' משה בן שמונים שנה, אלא רק נכנס לשנת השמונים⁷ [כי, ארבעים שנה שלימות היו בני"י במדבר (שהרי עלו מן הירדן בעשירי בניסן⁸, ואז עשו הפסח⁹, והקריבו העומר, כדי שיוכלו לאכול חדש מתבואת הארץ¹⁰), וכיון שמה חי ק"כ שנה שלימות¹¹, נמצא, שביצי"מ הי' משה קצת יותר (מז' אדר עד ט"ו ניסן) משמונים שנה שלימות. ואילו הזמן שבו עמד משה לפני פרעה, קודם המכות, הוא לערך שנה לפני¹² (כדאיתא במשנה בעדיות¹² שמשפט המצריים שנים עשר חודש, והיינו¹³, ט' חדשים לט' המכות, שהרי מלבד מכת בכורות שהיתה ברגע אחד, בחצי הלילה¹⁴, וגם ההתראה עלי' היתה

9) שם ה, יו"ד.	1) פרשתנו ו, ג"ד.
10) שם, יא ובפרש"י.	2) שם, יא.
11) ר"פ וילך ובפרש"י.	3) שם, יד.
12) פ"ב מ"י.	4) פרש"י שם.
13) ראה תפא"י שם.	5) שם, כט.
14) בא יב, כט. וראה מכילתא ופרש"י	6) שם ז, ז.
שם, יב.	7) ראה גם לקר"ש ח"כ ע' 26 הערה 15.
	8) יהושע ד, יט.

בעמדו לפני פרעה בסיומה של מכת חושך¹⁵, הנה כל מכה מט' המכות היתה משמשת רביע חודש וג' חלקים הי' מעיד ומתרה בהם¹⁶. ועוד ג' חדשים שבהם הי' משה נכסה, כדאיתא במדרש¹⁷ על הפסוק¹⁸ דומה דודי לצבי גו', מה הצבי הזה נגלה וחוזר ונכסה, כך גואל הראשון נגלה ונכסה),[ואעפ"כ מדגיש הכתוב ומשה בן שמונים שנה.

[ולהעיר מדברי המפרשים¹⁹, שכוונת הכתוב להפליא את גודל מעלת משה ואהרן, שאף שהיו זקנים, בני שמונים, הטריחו עצמם והשכימו והזדרזו לילך אל פרעה כו', בשביל טובתם של ישראל כו' (וזוהי גם הוראה לכל אחד מישראל, עד כמה צריך להשתדל בטובת חבירו כו', ולא לומר שהוא זקן²⁰ ואינו לפי כבודו כו'). אבל, ע"פ פשוטות הכתובים, הרי מצינו שאפילו בהיות משה בן מאה ועשרים שנה, לא כהתה עינו ולא נס לחה²¹, ואם הדברים אמורים בסוף ימיו, לאחר כל המאורעות שעברו עליו כו', כולל ובמיוחד לאחר מ"ת, שהתורה מתשת כחו של אדם²², הרי עאכ"כ שבעמדו לפני פרעה, קודם יצי"מ ומ"ת, הי' בכל תוקף הבריאות כו'. וא"כ, אין חידוש בכך שהשתדל כו' בשביל טובת בני"י].

ג) **אך** הענין הוא, כפי שמביא הצ"צ באוה"ת²³ מ"ש הפנים יפות²⁴, שהקדים הכתוב סדר היחס, כדי לבאר אשר משה ואהרן הם דור שביעי לאברהם, וכל השביעין חביבין כו'²⁵. ומוסיף לבאר, שזהו גם מש"נ וארא אל אברהם גו' בא"ל שדי, שהוא ע"ד שאמר לעולמו די²⁶, נמצא, שזהו הבחי' שהאיר בששת ימי בראשית. וכן אמרו רז"ל²⁷ בהבראם²⁸ — באברהם, שזהו"ע עולם חסד יבנה²⁹. אמנם, שמי הוי', שהוא בחי' שבת שלמעלה משי"ב, שבת להוי'³⁰, לא נודעתי להם, וזהו הבחי' שנגלה למשה. וא"כ, זהו ענין כל השביעין חביבין כחביבות השבת על ששת ימי המעשה.

23 פרשתנו ס"ע רכז.

24 פרשתנו ו, כו.

25 ויק"ר פכ"ט, יא.

26 חגיגה יב, א. וראה גם ב"ר פ"ה, ח.

פמ"ו, ג.

27 ב"ר פ"ב, ט. זח"א פו, ב. קנד, ב.

28 בראשית ב, ד.

29 תהלים פט, ג.

30 לשון הכתוב — ר"פ בהר.

15 פרש"י שם יא, ד.

16 פרש"י פרשתנו ז, כה.

17 במדב"ר פ"א, ב. שהש"ר פ"ב, ט

[ג].

18 שה"ש ב, ט.

19 ראה ספורנו עה"פ.

20 לשון חז"ל — ב"מ ל, ב.

21 ברכה לד, ז.

22 ראה סנהדרין כו, ב.

וממשיך הצ"צ ומביא³¹ מ"ש בפנים יפות²⁴, שענין ומשה בן שמונים שנה גר' קשור עם מ"ש³² ימי שנותינו גר' ואם בגבורות שמונים שנה, היינו, ששמונים שנה הו"ע הגבורות. ומבאר, שענין ע' שנה נמשך מז' מדות העליונות הכלולים מיו"ד כו'. אך ענין שמונים שנה נמשך מכתרא תמינאה שהוא הבינה³³, ובבינה נאמר אני בינה לי גבורה³⁴, וידוע שהתגלות עתיק בבינה³⁵. והרי הענין דיצי"מ הוא ע"י התגלות בחי' עתיק כו'. וזהו גם מ"ש בזהר בכ"מ³⁶ שיצי"מ נמשך מסטרא דיוכלא שהוא בינה, לכן נזכר חמשים פעמים יציאת מצרים בתורה, כנגד נו"ן שערי בינה³⁷. ולכן היו משה ואהרן צ"ל בני שמונים שנה, שאזי מאיר בחי' גבורה עליונה כו'.

(ד) **ועפ"ז** מובן, שהן סדר היחס של משה והן היותו בן שמונים שנה, שיין ונוגע לענין דיצי"מ, כי, כללות הענין דיצי"מ הוא היציאה ממצרים וגבולים (כולל גם מיצרים וגבולים (מצרים) דקדושה, שמזה נשתלשל מצרים כפשוטו, ועד לגלות מצרים כו'), ובשביל זה יש צורך בגילוי נעלה שהוא למעלה מגדרי העולם כו'. וזהו מה שהגאולה היתה ע"י משה דוקא, שהוא דור שביעי לאברהם, וכל השביעין חביבין, והיינו, שאצל משה הי' גילוי שם הוי', שזהו בחי' השבת שלמעלה משי"ב. וזהו גם מה שמשה הי' בן שמונים שנה, שזהו"ע מדריגת הבינה שהיא למעלה משבעת ימי הבנין. והענין בזה, כידוע שבבחי' בינה יש ב' ענינים (אף שלפעמים אין מחלקים ביניהם), תבונה ובינה³⁸, דתבונה הו"ע השכל כפי ששייך לפועל ממש, משא"כ בינה הו"ע השכל כפי שהוא מצד עצמו. וכמו בלימוד דשנים אוחזין בטלית³⁹, הנה בבחי' תבונה, דעתו היא על הטלית כו', משא"כ בבינה, דעתו היא על ההשכלה עצמה, ועד כפי שהענין הוא למעלה [שזהו עיקר ענין התורה, שהיא תורתו של הקב"ה, כפי שאומרים בברכת התורה (שצ"ל קודם הלימוד, כידוע בענין ברכו בתורה תחילה⁴⁰) ונתן לנו את תורתו], ששם לא מדובר

(37) כמ"ש בפרדס שער י"ג ובזח"ג פ' ואתחנן ד' רס"ב (אוה"ת שם).

(38) ראה דרמ"צ קכו, ב. ובכ"מ.
(39) ריש מסכת ב"מ.

(40) ראה ב"מ פה, ב. נדרים פא, א ובר"ן שם. ב"ח לטור או"ח סמ"ז. וראה לקו"ת פ' ראה כט, א.

(31) אוה"ת שם ע' רכח.

(32) תהלים צ, י.

(33) כמ"ש בזהר ויחי דף רי"ז ע"ב
(אוה"ת שם).

(34) משלי ח, יד.

(35) ראה זח"ג קעה, ב. תו"א לך לך יא, כע"ב.

(36) ח"א כא, ב. ח"ב מג, ב. ועוד.

אודות ענינים גשמיים כו' [ומובן, שבודאי צריך להיות הלימוד גם בנוגע למעשה בפועל, שהרי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה⁴¹, אבל אעפ"כ, עיקר ענין התורה הוא למעלה מהעולם כו.]. וזהו גם שבמאמר רז"ל⁴² אודות העשרה דברים שבהם ברא הקב"ה את עולמו נזכר הענין דתבונה, ולא הענין דבינה, כי, תבונה שייכת לעולם, ורק בינה היא למעלה מהעולם. וזהו הדרגא דשמונים שנה, שבה הי' משה בעמדו לפני פרעה, ועי"ז הי' יכול להיות ענין הגאולה.

(ה) **אמנם** אף שהענין דיצי"מ הי' צ"ל ע"י משה דוקא, ובזה גופא מצד דרגתו של משה בהיותו בן שמונים שנה דוקא, מ"מ, צ"ל גם הנתינת כח מבחי' האבות, שזהו מה שפירש רש"י בריש פרשתנו על הפסוק⁴³ ויאמר אליו אני הוי', לא לחנם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ועד שמצינו שענין הגאולה קשור עם לידת האבות, כדאיתא בגמרא⁴⁴ בניסן נולדו אבות [שנאמר⁴⁵ ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש זיו, בירח שנולדו בו זיונתי עולם] כו' בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל. והיינו, לפי שמעלת האבות גדולה ביותר. וכדאיתא במדרש⁴⁶ על הפסוק וארא אל אברהם וגו', שאמר לו הקב"ה למשה חבל על דאבדין ולא משתכחין, הרבה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב כו' ולא הרהרו אחר מדותי כו'. ועד שאמר הקב"ה למשה (בנוגע להאבות), במקום גדולים אל תעמוד⁴⁷. ועוד זאת, שגם במעלת משה שהוא דור שביעי לאברהם, וכל השביעין חביבין, מודגשת מעלת אברהם, שהרי מעלתו של השביעי היא היותו שביעי לראשון, וא"כ, גם בזה העיקר הוא הראשון⁴⁸.

(ו) **ויובן** בהקדם הדיוק בלשון רש"י (לקיים דברי שדברתי ל)אבות הראשונים, דלכאורה אינו מובן, למה צריך להוסיף (אבות) הראשונים, הרי רק אברהם יצחק ויעקב נקראים אבות, כמארוז"ל⁴⁹ אין קורין אבות אלא לשלשה. ויש לבאר זה ע"פ הידוע דראשון קאי על כתר⁵⁰, וזהו שנקראו אבות הראשונים, כי, ענינם של האבות הוא המדות (חג"ת),

ו, ט.

(47) דב"ר פ"ב, ז.

(48) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 29.

(49) ברכות טז, ב.

(50) סה"מ תרס"ה ע' רנג. המשך תער"ב

(41) קידושין מ, ב.

(42) חגיגה יב, א.

(43) ו, ב.

(44) ר"ה יא, א.

(45) מלכים"א ו, א.

(46) שמו"ר פרשתנו ו, ד. פרש"י פרשתנו ח"ג ע' איריג. ובכ"מ.

ושורש המדות הוא בכחי' הכתר⁵¹. והענין בזה, דהנה, מצד מדרגת האבות כפי ששייכים למדות חג"ת, ישנם עניני העבודה הפרטיים שבהם חלוקים האבות זמ"ד, וכמו עבודת אברהם בהכנסת אורחים, עבודת יצחק בחפירת בארות, ועבודת יעקב בענין המקלות כו'. אך ישנו ענין נעלה יותר אצל האבות, מצד שרשם בכחי' הכתר, שלכן נקראו אבות הראשונים, שזהו"ע שלמעלה מהתחלקות פרטים כו'. ועז"נ למשה במקום גדולים אל תעמוד, שזהו כפי שהמדות (מדרגת האבות) הם בגדלותן, היינו, בשרשם ומקורם בכחי' הכתר, שאז הם למעלה מבחי' החכמה (דרגתו של משה). וזהו שאמר הקב"ה למשה ששליחותו להוציא את בני"מ מצרים היא כדי לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים, היינו, שהענין דיצי"מ קשור עם מדרגת האבות כפי שהם בשרשם בכחי' הכתר (הראשונים) שלמעלה מהתחלקות, והו"ע הכריתת ברית והשבועה כו' שלמעלה מטו"ד.

וזהו גם מה שהגאולה ממצרים היתה בחודש ניסן שבו נולדו האבות. ובהקדם ביאור מעלת יום ההולדת⁵² גם לגבי יום ההסתלקות. דהנה, אף שאמרו רז"ל⁵³ אל תאמין בעצמך עד יום מותך, שמזה מובן שיש מעלה ביום ההסתלקות לאחרי גמר העבודה לגבי יום ההולדת שאז לא יודעים כיצד תהי' העבודה בפועל כו', הרי לאידך גיסא מצינו מעלה ביום ההולדת לגבי יום ההסתלקות, כדאייתא בגמרא⁵⁴ בנוגע להמון, שכאשר נפל הפור בחודש אדר שמח שמחה גדולה, אמר, נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד, ומפרש רש"י, כדאי הלידה שתכפר על המיתה (אף שלכאורה הרי המיתה באה לאחרי הלידה ומבטלת אותה, ולא להיפך⁵⁵), כי, מעלת יום ההסתלקות קשורה עם העבודה בפועל כפי שנעשית ע"י הגוף, ע"פ טו"ד ובאופן של התחלקות לפרטים כו', ואילו מעלת יום ההולדת קשורה עם ההתגלות של הנשמה עצמה (עוד לפני העבודה בפועל ע"י הגוף), כפי שהיא למעלה מטו"ד ולמעלה מהתחלקות לפרטים כו' (וגם כלול בה בעולם מעלת העבודה בפועל מצד הגוף שתהי' ע"י יגיעתו במשך כל ימי חייו).

(המח"ל) 51) אוה"ת פרשתנו ע' קלג. סה"מ עטר"ת

53) אבות פ"ב מ"ד. ע' קצה. תרפ"ד ע' קצד.

54) מגילה יג, ב. 52) להעיר, שיום זה — כ"ח טבת —

55) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו בתחלתו. הוא יום ההולדת הפ"ה של אם כ"ק אדמו"ר שליט"א, הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה

ז) **אך** הענין הוא ששניהם אמת, שבשביל הענין דיצי"מ יש צורך בנתינת כח ממדריגת האבות הראשונים, כפי שהם בשרשם בבחי' הכתר, שזהו מה שנמשך בחודש ניסן שבו נולדו האבות. וביחד עם זה צריכה להיות גם העבודה בפועל מצד הגוף, בהתחלקות לפרטים כו', בכחו של משה, שאצלו הי' הגילוי דשם הוי' שלמעלה מהעולם, ובהיותו בן שמונים שנה, שאז הגיע למדריגת הבינה שהיא למעלה משבעת ימי הבנין (למעלה ממדריגת האבות בבחי' המדות ששייכים לעולם), אלא שעבודה זו גופא צריכה להיות חדורה בבחי' העצם שלמעלה מהתחלקות כו'.

ח) **ויש** לקשר ענין זה עם יום ההילולא של רבינו הזקן בכ"ד טבת, שקביעותו בכו"כ שנים היא בפ' וארא⁵⁶, שנוסף על כל פרטי עיני עבודתו, בתור נשמה כללית, ונשמה חדשה⁵⁷, ועל ידו התחיל גילוי והפצת תורת חסידות חב"ד וכו', הי' אצלו גם ענין נעלה יותר שלמעלה מהתחלקות לפרטים כו', שזהו מה שהי' אצלו הענין דמי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ⁵⁸, כפי שהי' נשמע לשונו בדביקותו: איך וויל זע גאָר ניסט, איך וויל ניט דאָיין ג"ע, איך וויל ניט דאָיין עוה"ב כו', איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין⁵⁹, שזהו"ע שלמעלה מהתחלקות לפרטים כו' (למעלה גם מאהבה בתענוגים שהיא עדיין בבחי' יש מי שאוהב כו'⁶⁰), שזהו ע"ד הענין דאבות הראשונים. ועוד זאת, שבתורת חסידות חב"ד מודגש הצורך בעבודה בכח עצמו דוקא, כידוע בהחילוק שבין חסידות חב"ד לחסידות חג"ת כו'⁶¹, שזהו ע"ד האמור לעיל (ס"ו) שנוסף על מעלת חודש ניסן מצד לידת האבות, צ"ל גם העבודה בפועל ע"י היגיעה במשך ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה כו'.

ט) **וכל** זה נוגע גם להענין דיצי"מ שבכל יום, כמארוז⁶² בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים, שענין זה נעשה בק"ש שענינה הוא מס"נ שלמעלה מהגבלה, ובאופן שנמשכת וחודרת בכל היום כולו (ק"ש שבבוקר — בכל היום, וק"ש שבערב — בכל הלילה), שלכן, הנה גם כאשר סדר עבודתו היא

56) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 40 ואילך. יום"י יח כסלו).
 חט"ז ע' 56. 60) ראה תו"א קיד, ד. ביאורו"ז לאדמו"ר
 57) ראה ספר השיחות תש"ו ע' 22. וש"נ. האמצעי פא, א ואילך. ועוד.
 58) תהלים עג, כה. 61) ראה לקו"ד ח"ב קמא, ב. לקו"ש ח"ב
 59) הובא בשרש מצות התפלה פרק מ ע' 475. 62) תניא רפמ"ז.
 60) (סהמ"צ להצ"צ קלח, סע"א — נעתק ב"היום

כשיטת ר' ישמעאל שצ"ל ואספת דגנך גו'⁶³, הנהג בהם מנהג דרך ארץ⁶⁴, וכדברי הגמרא⁶⁴ שהרבה עשו כר"י ועלתה בידן (כרשב"י ולא עלתה בידן), שזהו לפי שאין סומכין על הנס⁶⁵, הרי לא זו בלבד שקובע עתים לתורה, אלא עוד זאת, שלימודו בתורה הוא באופן שלמעלה מהגבלה (שאינו מסתכל על השעון כו'), כפי שלמדים מאופן לימודו של ר"י בעצמו. וענין זה נעשה ע"י בחי' משה שבכאו"א מישראל⁶⁶, שמדבר עם בחי' פרעה שבו ופועל עליו כו'⁶⁷, ועד שמתבטל השעבוד, ויוצא מן הגלות אל הגאולה כו'.

קיא, ב. קיב, ב. ועוד.
 (66) ראה תניא פמ"ב.
 (67) חסר קצת (המו"ל).

(63) עקב יא, יד.
 (64) ברכות לה, ב.
 (65) פסחים סד, ב. זח"א
 (66) ראה שבת לב, א.